

VISS IR MŪSU ROKĀS

6

Cilvēks, ar kuru nekad nav garlaicīgi. Legendārais igauņu diriģents Nēme Jervi svin 85 gadu jubileju – viņš joprojām ir dinamisks gan dzīvē, gan mākslā. **Teksts Jēgors Jerohomovičs**

Azarts, aizrautība, elegance, humora izjūta un teju maģiska spēja pacelt gandrīz jebkura kolektīva līmeni ir diriģēšanas patriarha Nēmes Jervi raksturīgākās īpašības. 7. jūnijā viņš svinēja savu 85 gadu jubileju. Jau ilgu laiku mākslinieks dzīvo Floridā ASV, un šovasar viņš atgriezās dzimtajā Igaunijā pēc pandēmijas izraisītās triju gadu prombūtnes. Jūnijā Nēme Jervi sniedza jubilejas koncertu Tallinā, jūlijā piedalījās Pērnavas Mūzikas festivālā, augustā kopā ar citiem Jervi dinastijas pārstāvjiem uzstājās brīvdabas festivālā Leigo ezera krastā. Tagad gatavojas rudens koncertiem kopā ar Igaunijas Nacionālo simfonisko orķestri.

OVĀCIJAS ŠOVNEMĪN

Nēme Jervi līdzās komponistam Arvo Per-

tam ir slavenākais igauņu mūziķis pasaulē. Viņa bērni arī ir kļuvuši par mūziķiem, visi ir veiksmīgi savā profesijā – flautiste Mārika Jervi, diriģents Pāvo Jervi un diriģents un komponists Kristjans Jervi. Viņu lepnums ir pašu izlolotais Pērnavas Mūzikas festivāls (tā mākslinieciskais vadītājs ir Pāvo Jervi), kas šogad notika jau divpadsmito reizi. Taču mūzikas festivālu tradīcijai Pērnavā ir daudz senāka, vairākus gadu desmitus ilga vēsture. Šo tradīciju allaž ir stiprinājušas diriģēšanas meistarklases, ko tagad vada Nēme, Pāvo un Kristjans Jervi un pedagogs Leonīds Grīns. Šovasar meistarklases piedalījās divdesmit jauno diriģentu no visas pasaules.

13. jūlijā Nēme Jervi diriģēja Pērnavas festivāla atklāšanas koncertu, kurā muzicēja kopā ar Tallinas kamerorķestri. Bija tik interesanti vērot maestro komunikāciju ar kolektīvu – kādus signālus un zīmes viņš deva mūziķiem, kā uz viņiem skatījās un kā viņi atbildēja. Tas bija vissmalkākais

22. SEPTEMBRIS, 2022

Gēteborgas simfonisko orķestri, Karalisko Skotijas Nacionālo orķestri, Detroitas un Nūdžersijas simfonisko orķestri, Hāgas filharmonijas orķestri jeb *Residentie Orkest*, Romāņu Šveices simfonisko orķestri un Igaunijas Nacionālo simfonisko orķestri un veicinājis šo kolektīvu profesionālo izaugsmi.

Savā mūžā Nēme Jervi ir stājis gandrīz 160 orķestru priekšā. Viņš ir sadarbojies ar visiem labākajiem Eiropas un ASV orķestriem. Diriģenta diskogrāfijā ir pieci simti ierakstu, to vidū ir pilni Prokofjeva, Šostakoviča, Riharda Štrausa, Mālera, Dvoržāka, Glazunova, Grīga, Sibēliusa, Nilsena un Brāmsa simfoniju cikli. Maestro Jervi allaž ir pievērsies arī mazāk zināmu Ziemeļvalstu komponistu daiļradei, viņu vidū ir Vilhelms Stēnhammars, Hūgu Alvēns, Nilss Gāde, Francs Bērvālds, Juhans Svēnsens un Juhans Halvošens. Kopumā Nēmes Jervi ierakstos ir pārstāvēti vairāk nekā 110 komponistu. Reti kurš XX un XXI gadsimta diriģents ir aptvēris tik plašu starptautisko repertuāru. Nēmes Jervi albumus ir izdevušas kompānijas *Chandos*, *Deutsche Grammophon*, BIS, EMI un citas. Viņa sasniegumi skaņu ierakstu industrijā ir novērtēti ar Lielbritānijas žurnāla *Gramophone* balvu par mūža ieguldījumu, kas māksliniekam tika pasniegta 2018. gadā.

TALANTS IEDVESMOT

Nēme Jervi nenogurtoši ir popularizējis pasaulē igauņu skaņražus un viņu darbus – ne tikai Arvo Pertu, bet arī Rūdolfu Tobiasu, Artūru Kapu, Heino Elleru, Eino Tambergu, Jānu Rētsu, Veljo Tormisu un Pēteru Vehi. Viens no viņa iecienītākajiem igauņu komponistiem ir Eduards Tubins. Kompānijas BIS izdots Eduarda Tubina desmit simfoniju cikls Nēmes Jervi interpretācijā daudzām klausītājiem un profesionāļiem Rietumu pasaulē savulaik ir parādījis ceļu uz Igaunijas muzikālās kultūras iepazīšanu. Nēmes Jervi un Arvo Perta sadarbība, kas sākās pirms vairākām desmitgadēm, ir kļuvusi par vienu no nozīmīgākajiem posmiem abu mūziķu dzīvē. Diriģentam nav sveša arī latviešu mūzika – 1997. gadā Nēme Jervi kopā ar Detroitas simfonisko orķestri turpat Mičiganas metropolē pirmatskaņoja Imanta Kalniņa Ceturtās simfonijas oriģinālversiju.

■ Ģimenes portrets jubilejā. Maestro Nēme Jervi kopā ar saviem bērniem – flautisti Māriku Jervi, diriģentu Pāvo Jervi (no kreisās) un diriģentu un komponistu Kristjanu Jervi. Foto – Sadu Triste Jūrīkasa

darbs, un pārņēma sajūta, ka tas, ko dzirdam, piedzīst tieši šeit – Volfganga Amadeja Mocarta *Mazā nakts mūzika*, Kristofa Vilibalda Gluka *Svētlaimīgo garu deļa* no operas *Orfejs un Eiridīke* (solo spēlēja flautiste Mārika Jervi) un Antonīna Dvoržāka *Serenāde*. Piedevās skanēja Eduarda Tubina, Leo Veinera un Zana Sibēliusa opusi. Nēme Jervi ir neatkārtojams šovmenis – koncerta beigās ovāciju pavadījumā par prieku klausītājiem un orķestra mūziķiem viņš apmeta loku ap skatuvi. Tas bija aizkustinoši un ironiski. Koncerta ieraksts ir pieejams festivāla digitālajā platformā *parnumusicfestival.tv*. Tajā var noskatīties arī pārējos koncertus un meistarklases, kas Pērnavā notika no 13. līdz 22. jūlijam.

IERAKSTĪTS VĒSTURĒ

Nēme Jervi ir studējis Tallinas Mūzikas skolā un Ļeņingradas konservatorijā. 1980. gadā diriģents kopā ar ģimeni emigrēja no Igaunijas uz ASV. Viņš ir vadījis

22. SEPTEMBRIS, 2022

MAN NEPATĪK, JA CILVĒKI MAZ ZINA

devītā simfonija un Hansa Rota Simfonija mi mažorā. Ar Igaunijas orķestri maestro Jervi sadarbojas kopš 1960. gada.

Jūlijā Pērnavas Mūzikas festivālā Nēme Jervi atbildēja uz KDī jautājumiem.

Pērnavas festivālā jūs intensīvi strādājat ar jaunajiem diriģentiem, meistarklasēs daloties savā pieredzē. Cik bieži pats atceraties savus leģendāros pedagogus, pie kuriem studējāt Sanktpēterburgā?

Es studēju Ļeņingradas konservatorijā no 1955. līdz 1960. gadam, man bija ļoti radošs noskaņojums, un es labi saprotu jaunos diriģentus, ar kuriem mēs tagad strādājam. Zinu, kādas ir sajūtas, kad jaunie mūziķi nonāk šādā vidē, kurā viņiem blakus ir labi profesori. Manā studiju laikā Ļeņingradas konservatorijas operas un simfoniskās mūzikas diriģēšanas nodaļā bija seši profesori, viņu vidū – Nikolajs Rabinovičs, Ilja Musins un Sergejs Jeļcins, kurš bija Kirova Operas un baleta teātra galvenais diriģents un mākslinieciskais vadītājs. Es nonācu pie Jurija Gamaleja. Viņš bija ļoti jauks vīrs, neredzēja jaunākus par pārējiem mācībspēkiem. Gamalejs visas partitūras zināja no galvas, un viņš man ļāva ļoti daudz diriģēt.

Es biju atbraucis no Igaunijas, krieviski diez cik labi nerunāju, bet konservatorijā man kā svešvaloda bija jāmācās vācu valoda, kuru tā arī neapguvu... Studiju gados par manām otrajām mājām kļuva mūzikas ierakstu veikali, kuru tolaik bija daudz. Universālveikalos bija ļoti labas skaņuplašu nodaļas. Es pavadīju visu dienu konservatorijā, pēc tam devos uz plašu veikalu, vakarā – uz koncertu filharmonijā. Tāds bija mans maršruts visus piecus studiju gadus.

Ik nedēļu man bija divas nodarbības pie Gamaleja, un katru reizi bija jāsaprata vo puse no operas – no *Ivana Susaņina*, *Ruslana un Ludmilas* un citām krievu operām, kuras man vēl bija pavisam nezināmas. Es diriģēju, Gamalejs pats dziedāja visas partijas. Tas bija vērtīgs, labvēlīgs process, kas man ļoti palīdzēja, jo es biju tāds atturīgs jaunietis. Stīvs. Vispār visi jaunie diriģenti ir stīvi. Viņiem trūkst brīvības.

Kas ir diriģenta stīvums? Roku elastība un tā tālāk. Uzdevums katru reizi apgūt pusi no operas man palīdzēja atrīvoties no stīvuma. Pie Jurija Gamaleja es studēju pāris gadu. Pēc mācībspēku skaita samazināšanas konservatorijā bija palikuši tikai trīs vai četri pasniedzēji un es nonācu pie Nikolaja Semjonoviča Rabinoviča. Man tas nozīmēja lielu diriģēšanas tehnikas un domāšanas dažādību. Domāšana diriģentam ir svarīga. Tad, kad konservatorijā ir pavadīti daži gadi, vispārīgajiem mūziķis priekšmetiem ir jābūt apgūtiem.

Jaunajam diriģentam jau ir jāzina, kā veidot un virzīt mūzikas plūsmu, kādām ir jābūt frāzējuma niansēm, kā ir jāizvēlas repertuārs.

Rabinovičam bija spēcīgs vācu repertuārs – Rihards Štrauss, Johanness Brāms, Antons Brukners. Viņš bija progresīvs, ziņošs profesors. Tolaik Ļeņingradas filharmonijas simfoniskā orķestra galvenais diriģents bija Jevgeņijs Mravinskis, otrs diriģents bija Kurts Zanderlings, trešais – Arvīds Jansons. Viņi diriģēja visu laiku, jo viesdiriģentu nebija daudz. Es vienmēr centos būt klāt mēģinājumos un koncertos, lai vērotu, kā viņi strādā ar orķestri. Šie diriģenti allaž vērsās pie Nikolaja Semjonoviča ar jautājumiem. Ja Mravinskis kaut ko nezināja, viņš zvanīja Rabinovičam. Ja Zanderlings kaut ko nezināja, viņš zvanīja Rabinovičam. Tātad es biju labās rokās. Pamazām sāku izprast diriģēšanas būtību, vairs nebiju tik saspringts un stīvs.

Kā tikt vaļā no stīvuma?

Stīvums jaunajiem diriģentiem ir un būs. Tas saglabājas gadiem ilgi, tas nepazūd. Mūsdienās visi lieli, slavenie diriģenti ir stīvi, jo nevienam viņiem nav teicis: «Atbrīvojies! Brīvēk dari ar rokām to, kas tev ir jādara, lai sasniegtu labu rezultātu ar orķestri!»

Kad studēju, mēs klasē strādājām grupā, bija klāt vairāki studenti. Nikolajs Semjonovičs jautāja, kurš ko vēlas parādīt. Es sāku rādīt pirmās, jo allaž biju gatavs, citi – ne. Tā kā pārējie mūsu grupā nebija gatavi, es vienmēr diriģēju. Man bija iespēja interpretēt Brāmsu un Bēthoveni. Rabinoviča uzraudzībā iemācījos būt brīvs. Viņš parādīja un iemācīja atieksmi pret mūziku, profesors nerunāja tik daudz par detaļām, cik par mūziku kopumā, par to, ka diriģentam ir jāprot vadīt, virzīt mūziku. Tā es sāku vadīt mūziku, sajūst šīs līnijas. Diriģēšana ir mākslinieciska izpausme. Es jutos kā gleznotājs – papemu otu un sāku gleznot uz sienas.

Aspirantūrā nonācu pie Mravinska. Viņš bija lielisks diriģents un sava orķestra treneris, kurš ļoti labi vadīja mēģinājumus. Tiem mūsu profesijā ir milzīga nozīme. Tolaik mūziķi vēl nebija tāda līmenī kā šodien. Mūsdienās vidējais mūziķu profesionālais līmenis ir daudz augstāks.

Kad beidzot pats sajūtāt brīvību pie pulsts – gan tehniski, gan mentāli?

Ne tik sen. Pavisam nesen. Vienmēr ir sajūta: šķiet, ka tu joprojām kaut ko neproti, bet īstenībā jau proti. Šī pārliecība atnāk ļoti lēni. Spēja mijiedarboties ar orķestri veidojas gadu desmitiem. Daudzi domā, ka vicināt ļoti labi orķestra priekšā ir ļoti viegli. Taču tā nav diriģēšana. Reizēm vēroju kādu sešdesmit septiņdesmit gadu vecu diriģentu, bet viņš tikpat kā neprot diriģēt, kaut gan visi zina viņa vārdu, viņš ir ierakstījis visu, ko vien var... Bet viņš tiešām neprot diriģēt, viņam nav roku. Rokas ir ļoti svarīgas!

Visi ir savstarpēji saistīts. Diriģentam var būt ideja galvā, bet viņš to nespēj īstenot ar rokām, jo nezina, kā to izdarīt. Tehnika, tehnika! Jūs nevarat spēlēt klavieres, vijoli vai citu instrumentu, ja jums nav tehnikas. Tehnika ir svarīga, tāpēc katram instrumentālistam ir daudz jāmācās un jāvingrinās. Tas pats ir ar diriģēšanu – ir jāpildinveido sava sīkā tehnika, vissmalkākie žesti. Man ir precīzi jāzina, ar kādu kustību es vērsos pie mūziķiem, it kā es ar viņiem sarunātos. Brīdī, kad es apstājos skaņdarba vidū, viņi nevar spēlēt pašī, jo es nedirģēju. Diriģentam ir jāpelo līdzī mūzikai. Tas ir pats galvenais – kā diriģents elpo orķestra priekšā. Tas ir skaidrs: cilvēks nespēj parunāt, ja viņš nepareizi ▶

7

■ «Rokas ir ļoti svarīgas!» bieži atkārto Nēme Jervi. Pērnavas Mūzikas festivālā viņš intensīvi strādā ar jaunajiem mūziķiem, kuri pilnveido savas zināšanas diriģēšanas meistarības. Attēlā - Nēme Jervi kopā ar jauno igauņu diriģenti Neli Erastusu. Foto - Teivs Jeuls

elpo. Orķestra mākslinieki uzmanīgi vēro, kā diriģents pie viņiem vērsas un ko rāda, mūziķi gaida signālus – un tad viņi zina, ko darīt.

Lai kļūtu par diriģentu, ir jābūt lielam mūziķim, ir jāsavieno roku kustības ar zināšanām, prāta spējam, plaša repertuāra pārzināšanu un vispār interesi par mūziku. Lai kļūtu par vijolnieku, nav jābūt tik dziļam mūziķim, nav jāpārzina tik liels repertuārs – tu esi iemācījies Čaikovska Vijoļkoncertu, un ir labi. Varbūt vēl Bruha koncertu un kādu no Paganīni koncertiem. Tu tos esi atskaņojis piecdesmit reizi, bet – vai esi kļuvis labāks? Jā, dažreiz sanāk nospēlēt labāk, citreiz sliktāk. Taču tu paliec tāds pats, kāds esi bijis. Instrumentālista redzesloks nepaplašinās, tikai ļoti retos gadījumos.

Kā tad instrumentālisti spēj attīstīties?

Viņi neattīstās! Jo viņi nemācās jaunu repertuāru. Ko es domāju ar vārdu «repertuārs»? Brāmsa, Bēthovena, Bruknera un Šumaņa simfonijas. Taču solisti instrumentālisti – tie, kuri labi spēlē Čaikovska Vijoļkoncertu vai kādu no klavierkoncertiem, – par šīm simfonijām neko nezina, varbūt tikai pāris melodijas. Tātad nav nekāda redzesloka.

Kam ir plašs redzesloks?

Diriģentam, kurš ir sasniedzis 70 gadu vecumu. Tad jau ir plašs redzesloks un spēja saskatīt kopainu. Es pieņemu, ka diriģents ir fanātiski apguvis pasaules mēroga repertuāru, orientējas dažādās muzikālajās kultūrās un viņam ir pazīstami dažādu valstu autoru darbi. Vai ir jāzina Jānis Ivanovs? Protams, ir jāzina. Vai ir jāzina, kas ir Leonids Viņgers un ko viņš ir paveicis? Ir jāzina! Tas ir jāzina gan lietuviešu,

VISI JAUNIE DIRIĢENTI IR STĪVI. VIŅIEM TRŪKST BRĪVĪBAS

gan latviešu, gan igauņu mūziķim. Viņam ir jāapgūst visa Ziemeļvalstu reģiona muzikālā kultūra. Ir jāzina, kas ir Juhans Halvošens, Juhans Svensens, Vilhelms Stēnhammers... Izrādās, ka ne tikai Sibēliuss ir labs komponists, bet arī Karls Nilsens, Hūgu Alvēns un Kurts Aterbergs. «Kas tie tādi? Nekad neesmu dzirdējis!»; «Es pat nenojautu, ka tā ir tik skaista mūzika!» Ļoti slikti, ka nenojauti! Un kāpēc? Vai ne par ko neinteresējies? Vai tev pietiek ar to, ko tāpat jau pazīst un spēlē tavā valstī? Tā ir, ka mums apkārt ir daudz cilvēku un mūziķu, kurus nekas īpaši neinteresē, un viņi paši nav pārāk interesanti. Taču vajag, lai mākslinieki, kuri atskaņo mūziku, būtu gan interesanti, gan ieinteresēti tajā, ko viņi dara.

Vai ne? Man nepatīk, ja cilvēki maz zina.

Vai tiešām neesat satīcis nevienu erudītu instrumentālistu vai dziedātāju ar plašu redzesloku?

Visģeniālākais cilvēks, kuru man nācies sastapt, bija diriģents Genadijs Roždestvenskis. Saskarsme un sarunas ar viņu bija jauns, bet jau bez matiem. Roždestvenskis ieradās kā īsts mūzikas fanātiķis un visus pārsteidza nesagatavotus. Mravinskis visu laiku diriģēja Čaikovska Piekto simfoniju, dažreiz – Sesto, vēl kaut ko no Mocarta. Tad kāds Mravinskim ieteica, ka vajadzētu pamēģināt arī Bartoku un Sibēliusu, un ir palikuši daži ieraksti no šī perioda, kad viņš dažādoja savu repertuāru. Īpašas intereses par repertuāra daudzveidību Mravinskim nebija. Savukārt mūsdienu diriģentiem nav intereses par laikmetīgu mūziku. Kaut gan diriģentam visu laiku ir jābūt līdzās komponistam, lai palīdzētu viņam šajā pasaulē.

Vai tas attiecas arī uz pagātnes komponistiem?

Es drīzāk runāju par mūsdienu skaņražiem, piemēram, par igauņu komponistiem. Esmu diriģējis visu igauņu repertuāru. Labākais un interesantākais no tā, ko esmu interpretējis, ir palicis. Ir bijis arī daudz opusu, kuri nekad vairs neskanēs, jo tie tika radīti un atskaņoti kāda iemesla dēļ.

Kas ir sarežģītāk – sākt diriģenta karjeru vai pabeigt?

Īstenībā diriģenta karjera nebeidzas. Labs diriģents strādā līdz pēdējam – līdz brīdim, kad pienāk laiks mirt. Piemēram, Herbertam Blumstetam ir 95 gadi, un viņš brīnišķīgi diriģē gan Brukneru, gan Stēnhammeru, kas ir ģeniāls zviedru komponists. Arī Franca Bēvalda simfonijas – kas tā ir par mūziku! Blumstets vēlas to atskaņot, un viņš to dara izcili. Viņš zina šo repertuāru. Diemžēl notiek negadījumi – vecums ir tāds, ka, ja tu pakrīti, vairs nevari piecelties. (Herberts Blumstets joprojām atgūstas pēc jūnijā piedzīvotā kritiena – J. J.) Tāpēc ir jābūt ļoti uzmanīgam. Ķermenis jau ir vājāks, taču pieredze un zināšanas – ja tādas vispār ir bijušas! – ļoti palīdz, lai sniegtu koncertu visaugstākajā profesionālajā līmenī.

Esmu radījis aptuveni piecus simtus ierakstu, un tie nemaz nav tikai Bēthovena darbi, bet gan reti atskaņota mūzika. Citāds repertuārs. Tas viss ir ierakstīts, taču plate ir viena lieta, bet koncerts – pavisam cits. Tas ir vissvarīgākais, jo tikai koncertā mūzika dzīvo. Bet ne jau visiem. To izšķir attiecības starp orķestri un diriģentu – vai kolektīvs viņu mīl vai nemīl. Mīlestība nāk tikai caur profesionalitāti. Ja esat profesionāls orķestra mūziķis un labi spēlējat, ja es labi diriģēju, – mēs saprotam viens otru un sadarbība ir auglīga.

Jam jūs gatavotos savam atvadu koncertam, kurus skanādarbus jūs tam izvēlētos?

Tādu ir daudz. Man ļoti patīk Maksa Rēgera *Serenāde* orķestrim, Op. 95. Tik skaists darbs! Ļoti patīk Bruknera kantāte vīru korim un orķestrim *Helgolande*. Es mīlu visus Brāmsa opusus, īpaši *Vācu re-*

kviēmu. Starp citu, es to esmu ierakstījis kopā ar Igaunijas Nacionālo simfonisko orķestri un Valsts akadēmisko kori *Latvija*. Tas ir ģeniāls koris! To vajadzētu nēsāt uz rokām. Tas ir vienīgais koris, kurā soprāni dzied tīri. Noklausieties Karajana diriģētā *Vācu rekviēma* ierakstu kopā ar Vīnes filharmonijas orķestri – skan falši! Pilnīgi falši! Droši vien viņš diriģēja ar aizvērtām acīm, kā bieži mēdza darīt. Galu galā tas ir Karajans, viņa vārds tāpat uz visiem atstāj iespaidu. Taču koris dzied falši, soprāni dzied par zemu, visi dzied par zemu. To ir sāpīgi klausīties, bet, kad dzied koris *Latvija*, viss uzplaukst – tas ir skaistums. Koris *Latvija* ir viens no mūsu laika izcilākajiem kolektīviem, profesionāls augstākās raudzes ansamblis.

(Nēmes Jervi albums, kurā ir iekļauts Brāmsa *Vācu rekviēms* un Bruknera darbi, tika ierakstīts Tallinā 2019. gada septembrī un izdots šā gada jūnijā – J. J.)

Kādi vēl jums ir iespaidi un atmiņas par Latviju un sadarbību ar Latvijas mūziķiem?

Latvijā esmu diriģējis maz. Tagad es tur varētu nedaudz pastrādāt, jo man ir laiks. Man patīk sadarboties ar kolektīviem, kuri nav tik plaši zināmi pasaulē. Man vairs nav interesanti doties diriģēt Berlīnes vai Vīnes filharmonijas orķestri. Tas ir nepareizs virziens. Pie katra orķestra ir jādodas ar nolūku sasniegt visaugstāko izpildījuma kvalitāti. Esmu pārliecināts, ka mūsdienu orķestru mūziķi to spēj. Ja elpojām kopā un visu darām tā, kā tas ir jādara, varam sasniegt rezultātu.

Būtu brīnišķīgi izpildīt Rīgā *Vācu rekviēmu* kopā ar kori *Latvija* un Latvijas Nacionālo simfonisko orķestri. Jums ir ļoti labs orķestris, bet nav koncertzāles! Tā ir problēma gan Tallinā, gan Rīgā. Ne viena, ne otra valsts neko nedara, lai situāciju atrisinātu un mūsu galvaspilsētās būtu simfoniskajai mūzikai piemērota koncertzāle, kurā varētu skanēt Mālera simfonijas. Gan Mālera Otrajai jeb *Augšāmcelšanās simfonijai*, gan Astotajai jeb *Tūkstoš dalībnieku simfonijai* ir vajadzīga telpa! Telpa – tā nav tikai vieta mūziķiem, telpa ir akustika. Tā ir skaņa, un skaņai ir jālido. Koncertzāle ir vieta, kur var justies cilvēciski un ērti. Tas palīdz arī mūziķiem – kad uzstājamies lieliskā zālē, tas iedvesmo. Tā ir svarīga psiholoģiska niāse. Diemžēl politiķi to nesaprot, jo viņi nemīl mūziku. Viņiem nepatīk klasiskā mūzika. Taču visu citu žanru – arī roka – saknes ir meklējamas klasiskā. Mums ir jārūpējas, lai klasiskā mūzika vienmēr būtu pirmajā vietā.

Ko jums patīk diriģēt no latviešu mūzikas? Kuri komponisti jums ir tuvi?

Man vienmēr ir patīcis Jānis Ivanovs. Kopā ar Detroitas simfonisko orķestri esmu atskaņojis Imanta Kalniņa Ceturto simfoniju, kā arī Emīla Dārziņa un Jāņa Mediņa opusus. Ja sāc meklēt, latviešu mūzikā var atrast daudz interesantu darbu. Mums ir jāiepazīstina pasaule ar sevi un savu kultūru tieši ar mūzikas starpniecību. Andris Nelsons vada Leipcigas *Gewandhaus* orķestri un Bostonas simfonisko orķestri. Tas nav vienkārši Nelsons – tā ir Latvija, par kuru visi uzzina, pateicoties viņam!

Pavisam tuvu notiek karš. Kā jūs vērtējat pašreizējo situāciju pasaulē?

Kāda ir izeja no situācijas? Vienīgā izeja ir tad, kad cilvēki sāk domāt saprātīgi. Krievija ir zaudējusi reputāciju uz ilgu laiku. Kā izskaidrot cilvēkiem visas šīs negodīgās lietas, ko kāds dara? Man ir grūti izteikties par laiku, kurā dzīvojam. To var mēģināt darīt mūzikas autori. Mana brāļa mazdēls Madiss Jervi ir sacerējis *Slimīgo simfoniju/Morbid Symphony*, kuru es pir-

■ Nēmem Jervi ir raksturīgs šarms, inteliģence un asprātība, taču galvenais, ka mūziķi jūt – viņš pilnībā pārvalda savu amatu un par mūziku zina gandrīz visu. «Diriģēšana ir mākslinieciska izpausme. Es jūtos kā gleznotājs – papemu otu un sāku gleznot uz sienas,» saka Nēme Jervi. Foto - Kaupo Kikkas

LABS DIRIĢENTS STRĀDĀ LĪDZ PĒDĒJAM - LĪDZ BRĪDIM, KAD PIENĀK LAIKS MIRT

matskaņoju savā jubilejas koncertā šā gada jūnijā Tallinā kopā ar Igaunijas Nacionālo simfonisko orķestri. Madiss to komponēja pandēmijas laikā, kas bija briesmīgs periods pasaulē, nomira miljoniem cilvēku. Mēs izpildījām šo simfoniju, lai klausītāji kaut nedaudz saprastu, ka dzīvojam slimīgā laikā. Visa pasaule ir slima.

Politiski tagad ir saspringts laiks starp Austrumiem un Rietumiem, taču ir jūtams, ka ciņa notiek arī mūsu mazajās valstīs starp dažādām partijām un kustībām. Šādos apstākļos vairs nav īsti skaidrs, vai mīlam savu valsti vai ne. Nepārtraukti notiek ciņa par varu ļoti personiskā līmenī. Tas neizskatās labi, un ir daudz par ko padomāt. Mums, mūziķiem, vajadzētu ieteikt domāt par skaistām lietām, un viskaistākā ir mūzika. Tā ceļ garu un palīdz aizmirst par problēmām. Cilvēki ir laimīgi, kad klausās mūziku. Savukārt mākslinieki ir laimīgi, ka sniedz publikai šādas emocijas.

Vai jūs gribētu atgriezties uz pastāvīgu dzīvi Igaunijā?

Esmu Igaunijas un ASV pilsonis. Es par to prēcājos. Tā kā 1980. gadā mēs devāmies prom, mēs paplašinājām savu apvāršni. Esmu diriģējis visus lielos ASV orķestrus. Savā darbā man ir izdevies apvert visu pasauli. Ja mēs nebūtu aizbraukuši, droši vien mana pasaule būtu šaurāka. Amerika ir devusi lielu pienesumu mākslai, taču ASV valdība neko nedara, lai atbalstītu kultūru, – finansējums pilnībā ir privāts. Katrs cīnās par izdzīvošanu. ASV ir lielisks džeza, un arī amerikāņu komponistu simfonijas ir lieliskas.

Vai ASV jūtaties ērti?

Mēs dzīvojam Floridā. Okeāns un skaistums. Kad tur ir karsti, es braucu uz Igauniju, kur arī vasarā tagad ir karsti. Taču šeit ir pavisam cita daba. Tur ir palmas, šeit – priedes.

Vai Amerikā pavadītē gadi ir ietekmējuši jūsu raksturu? Vai tā jūtos kaut ko ir mainījusi?

Es tomēr esmu eiropietis. Mūzikā man labāk patīk tas, kas ir paveikts Eiropā. Mūziķi no ASV un citām Jaunās pasaules valstīm mācījās pie Nadjas Bulanžē Francijā un pie pedagogiem Vācijā. Starp citu, vācu mūzika savu ietekmi nav zaudējusi – Vācija joprojām ir ļoti svarīga, savukārt franču mūzika ir aizmirsta. Man ļoti patīk diriģēt franču mūziku, tikko kopā ar Igaunijas Nacionālo simfonisko orķestri ierakstīju franču komponistu Daniela Obēra, Robēra Planketa, Šarla Guno, Eduāra Lalo un Šarla Lekoka skanādarbus (paredzēts, ka šo albumu nākamgad izdos kompānija *Chandos* – J. J.). Šie ģēniji ir aizmirsti, jo visi izpildītāji ir koncentrējušies uz Vāciju. Mūzikas pasaulē vāciskais dominē. Arī krievu mūzikas mantojums ir tik bagāts – ko pasaulei ir devusi krievu mūzikas un Šostakovičs, Prokofjevs, Stravinskis un citi! Katrai tautai ir savi ģēniji, un mums tie ir jāpazīst.

Kas ir diriģenta galvenais uzdevums un misija?

Baudīt to, ko viņš dara! Tāpat kā es vakar baudīju savu koncertu – es tur nedaudz pastaigājos pa Pērnavas koncertzāles skatuvi un muzicēju, zinādams, ka

man ir skaisti jāizpilda programma. Orķestris iejūtīgi atsaucās, klausītājiem patīka. Es guvu baudu un domāju, ka arī pārējiem bija labi.

Koncerta beigās jūs smaidot apmetāt loku ap skatuvi – apgājāt apkārt orķestrim –, un tas izraisīja publikas sajūsmu. Vai tā bija improvizācija?

Es vienmēr visur improvizēju.

Jums ir laba humora izjūta!

Bez tās nav iespējams dzīvot un izdzīvot. Tas ir tik skumji, ja esi kopā ar kādu cilvēku, kurš nesaprot tavu humora izjūtu.

Kurš ir jūsu visiecienītākais diriģents? Karloss Kleibers!

Un no mūsu laikabiedriem?

Mana ģimene! Mani dēli ir tādi malači! Pāvo un Kristjans ir tik dažādi, taču viņiem ir stabils pamats, kas ļauj attīstīties, un katram ir savs mērķis. Viņi mīl savu darbu, viņiem piemīt neticams spēks un pārliecība par to, ko viņi dara. Kristjans komponē, bet arī kā diriģents viņš izpaužas spilgti. Kopā ar savu Baltijas jūras filharmonijas orķestri viņš visu mūziku atskaņo no galvas – piemēram, Čaikovska baletu *Apburta princese* savā apdarē. Orķestra mūziķi spēlē stāvo, un viņu priekšā nav partitūras. Publika līdz galam neizprot, cik apbrīnojami un unikāli tas ir. «Labs koncerts,» saka klausītāji. Labs? Tas ir ģeniāls koncerts! Otrais trombonists, tubists un sitaminstrumentālists savas partijas baletā zina no galvas! Tas ir neie-domājami.

Šogad Pērnavas festivālā Kristjans ar orķestri uzstājās ar lielu programmu, kurā tika apvienoti Filipa Glāsa un paša Kristjana opusi. Mūziķiem tas ir briesmīgs pārbaudījums, bet izrādās, ka viņi paši to grib – spēlēt no galvas, pārvietoties pa skatuvi izpildījuma laikā un radīt dinamisku, pozitīvu gaisotni. Šādā noskaņojumā mēs arī dzīvojam. ■

NĒME JERVI

Koncerti kopā ar Igaunijas Nacionālo simfonisko orķestri

Tallinas koncertzālē *Estonia* 23.IX plkst. 19, 7.X plkst. 19
www.erso.ee